

Il prighel ei gronds

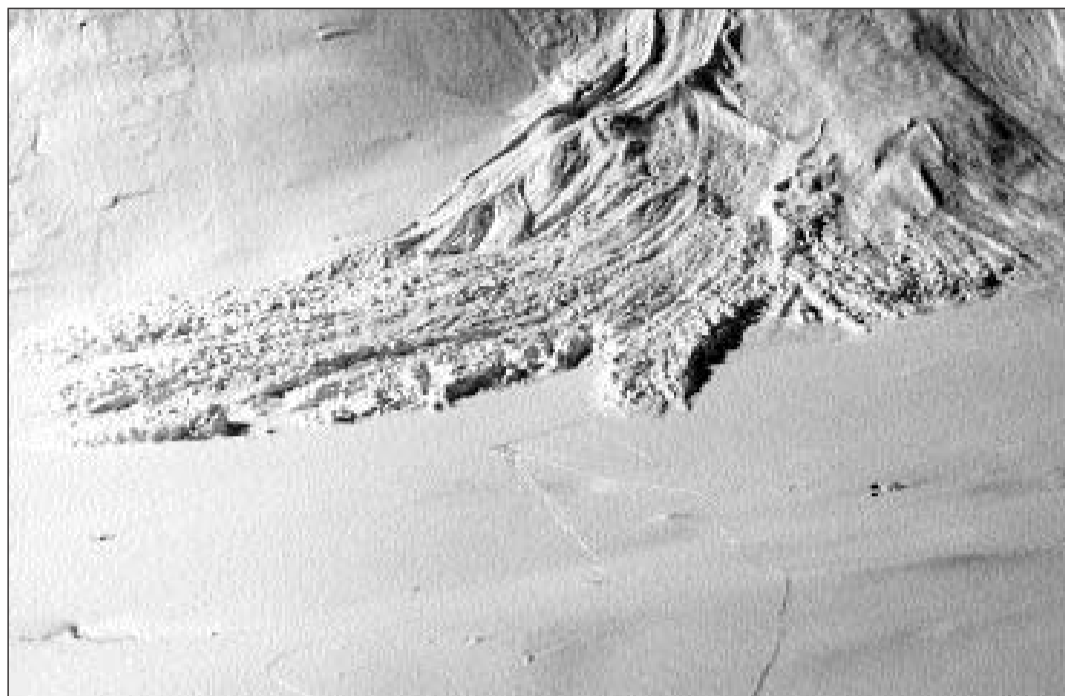
Ils cufflaus ellas plauncas teissas ein in grond prighel da lavinas

DA GIUSEP VENZIN

■ **Naven dalla sonda vargada ha ei dau en parts dalla Svizra tochen 100 cm neiv nova. Il pli bia ha ei neviu el sid. Tenor informaziun digl Institut per la perscrutaziun da neiv e lavinas a Tavau ei il prighel da lavinas considerabels.** Il prighel da lavinas considerabel tonscha denton buca per far sterment a skiunzs e snowboarders. Il gliendis vargau han lavinas tschaffau endisch skiunzs e snowboarders. In giuven da 14 onns dil Tessin ei morts. El era vegnius tschaffaus d'ina lavina el territori da skis Rinerhorn a Tavau. Tschun ulteriurs sportists ein vegni blessai. A Sursaiusa han skiunzs mess en moviment treis lavinas ordvart pista e provocau ina accziun d'encurir. Negin era vegnius ella lavina.

Informaziun enstagl d'admoniziun

Martin Kreiliger da Mustér enconuscha la situaziun da neiv e da lavinas sco paucs auters. El ei directur dallas Pencilularas Mustér, guid da muntogna e scolast da skis. Gest en siu territori da skis semovan skiunzs e snowboarders savens ordvart pista e strapazzeschan meinsvart las gnarvas dil directur. Buc en emprema lingia il sedepurtar dils giuvenils fatschenta Martin Kreiliger: «Ils menders ein ils schinumnai experts, ils alpinists e scolasts da skis. Els han l'impressiun ch'els sappien tut, mo quei ei mai il cass.»

Il prighel da lavinas ei considerabels. Quei prighel vegn denton savens sutschazegiaus. KEYSTONE

Martin Kreiliger e ses collavuratur han calau d'admonir: «Quei gida propi nuot.» Enstagl d'admonir orienteschan las Pencilularas davart la situaziun da neiv e davart ils prighels e segireschan las pistas. Martin Kreiliger: «En cass ch'ei schabegia in accident da lavinas, essan nus beinpreparai.»

Levsenn

«Ils davos treis onns ei la situaziun aunc inagada vegnida mendra. Las plauncas teissas cun neiv frestga carmalan.» Las

plauncs teissas ein era la pissiun da Martin Kreiliger, ella situaziun actuala di el denton: «Stei naven dallas plauncas, stei sin pista.»

«Levsenn» numna Kreiliger il sedepurtar dils skiunzs da varianta che bandunan actualmeins la pista. Ils biars sappien buca giudicar il prighel. Pér cura ch'ei seigi schabegiau enzatgei fetschien els ils patratgs davart quels prighels. Il prighel seigi mintgaton bunamein da palpar: «Sch'il prighel ei lu in millimeter ni in meter damaneivel, quei

ei als skiunzs tuttina, els vesan buca quei, els gaudan mo la bellezza e san buca ch'els surdrovan il cletg.»

Buna informaziun, pouca savida

Igl Institut per la perscrutaziun da neiv e lavinas a Tavau informescha mintga di detagliadamein dalla situaziun da lavinas, descriva ils prighels ed admone-scha. Las informaziuns digl institut vegnan derasadas dallas gasettas, televisiun e radio. Varga dus milliuns gadas ad onn vegn la pagina d'internet

www.slf.ch duvrada. *Thomas Wiesinger* ei prognosticher da lavinas: «Las informaziuns savessen buc esser meglieras, mo jeu sedamondel meinsvart schebein quellas informaziuns vegnan pridadas seri-us.» Per Wiesinger ein oravontut ils snowboarders giuvenils quels che van savens el pli grond prighel: «Il snowboard ei predestinaus per ir ella neiv entira. Leu eis ei il pli bi.» Era il giuven Tessines ch'ei morts el spital cantunal suenter ch'el ei staus 45 minutas ella lavina, appartegn tenor Wiesinger alla gruppa da giuvenils che semetta il pli tgunsch en prighel.

Sco Wiesinger ei era Martin Kreiliger dil meini ch'els giuvenils sappien buca co sedepurtar ella neiv entira: «Els van en gruppa ella plaunca e quella peisa po ei buca vertir.»

Vinavon in grond prighel

Tenor igl Institut per la perscrutaziun da neiv e lavinas a Tavau resta vinavon in grond prighel da lavinas. Ils vents dil nord caschunien cufflaus che seigien oravontut pils sportists da neiv prigulus. La neiv nova seigi fetg luca e seigi aunc buca seligiada culla neiv veglia. Cufflaus vegls seigien curclai cun neiv nova ed aschia buca d'encorscher ed ei seigi buca sempel da valetar il prighel. En quella situaziun ha il prognosticher da lavinas Thomas Wiesinger in sulet cussegl: «Star en pista ed evitar tuttas plauncas da neiv entira entochen che nus dein fin d'alarm.»

Objects d'art entuorn il Muot la Greina

La secziun Péz Terri dil CAS prepara igl eveniment cultural 2004 ella Greina

DAD AUGUSTIN BEELI

■ **Alpinists vulan guder la natira, oravontut ir a cuolm ed ascender pézs. Egl onn 2004 vul la secziun Péz Terri dil Club alpin svizzer cumprovar ch'igl alpinissem s'accorda buca mo cun sport, mobein era cun art e cultura. La primavera e duront la stad 2004 vegn la Greina ad esser liug d'acziun digl art.** El meins da schaner cumpara en differents revistas e gasettas d'art dalla Svizra la publicaziun d'ina concurrenza d'art. La secziun Péz Terri dil Club alpin svizzer (CAS) envida artistas ed artists da s'annunziar pigl eveniment che marchescha la stad 2004 ella Greina. Ins sto buca temer che la Greina setransformi en in circus spectacular cun caneras e disturbis. «Las ovras duein s'accordar culla natira. Silmeins el vast senn duein ellas plinavon haver in connex culla cuntrada dalla Greina», declara *Giochen Bearth* viers LQ.

L'idea vegn finalmeins realisada

L'idea d'organisar ina tala exposiziun deriva da commembers dalla secziun. Gia daditg hagien ins discutau surlunder en suprastanza, di il president. Igl onn proxim vegn l'idea finalmeins realisada. Ella revista da novitads dalla secziun, la «Clubnachrichten» dil december, communichescha il president egl editorial ch'ins seigi vidlunder da preparar in eveniment cultural ella Greina.

Els statuts seigi ei francau da dar peisa era alla cultura, e buca mo sulet a sport, ambient ed alpinissem, puntuescha il president dalla secziun cun ses 1200 commembers. La secziun Péz Terri vala sco ina dallas pli dinamicas enteifer il CAS. Las valurs centralas natira e cumpignia ein e restan ils elements impurtants

dall'unioni sursilvana d'alpinists. Igl onn 2004 duei la cultura tonaton retscheiver l'emprema gada ina posiziun speciala.

Forsa era Bernhard Luginbühl?

La camona dil Terri, la regiun dil Carpet la Greina ed il Muot la Greina schain en ina cuntrada denter 2130 e 2400 meters sur mar. Leu han persunas cun nivo artistic caschun da presentar e schar valetar art figurativ, pictura ed auter. Sch'ina installaziun da *Bernhard Luginbühl*, plasticas da *Max Bill* ni sculpturas, fuor-mas e fotografias dad auters artists vegnan a svegliar atenziun e gudignar premis semuossa el decuors dils 2004. Buca mo artists indigens, mobein scadin artist d'in cert nivo naziunal ni internaziunal sa partecipar all'exposiziun cun concurrenza.

Ida Bänziger, presidenta dalla secziun Rätia, *Gion Caminada*, architect da Vrin, igl avat da Mustér *Daniel Schönbächler*, *Peter Schmid*, president dalla fundaziun da cultura Val Lumnezia sco era la psicologa ed artista *Rita Lörtscher* da Bellikon fuorman la giuria. Quella ed ils turists che visetan la Greina vegnan a valetar las ovras spatitschadas sigl areal alpin.

Mo caussas ch'ins sa responsar

Giochen Bearth renda attent ch'il Plaun la Greina vegn buc ad esser inclus el perimenter dalla zona d'exposiziun. Sco il president dalla secziun manegia, quantan ins cun rodond 30 annunzias per quei eveniment. Per saver organisar quella concurrenza ed exposiziun ora el liber sin territori da Sumvitg ha la sec-

ziun stuiu dumandar ina lubientscha. «Nus essan vidlunder da reglar quei», declara il president. El accentuescha aunc ina gada che la camona dil Terri ed il territori da Carpet la Greina vegnien strusch inundai da spitachels, caneras e disturbis. Tgi che separticipeschi sappi ch'el exponi en ina regiun situada duas uras naven dalla davosa via, aschunta el.

Mintga singul partecipont ei sez responsabels pil transport da ses objects el liug destinau. Mo caussas ch'ins sa responsar anflan la via ella Greina. «Nus quintein cun paucs transports da helicopter pervia da quell'exposiziun», prevesa Giochen Bearth. L'jamna suenter Pastgas vegn il comite d'organisasiun a comunicar la gliesta dad artistas ed artists che separticipeschan agl eveniment cultural 2004 ella Greina.

La cuntrada dalla Greina: Dretg dalla foto il Muot la Greina, 2398 m s. m. La spunda dretga da quel, il Carpet la Greina, vegn ad esser culissa dall'exposiziun. MAD

■ ARTG PERSONAL

Gratulaziun a Glion: Damaun, igl 1. da schaner 2004, festiveschan duas collavuraturas dil Spital regional Surselva lur giubileum da survetsch da 10 onns. Igl ei quei l'assistenta da medischina *Rita Cabalzar* da Lumbrein e la tgerunza d'operaziun *Sjanie De Viet* da Schluoin. Cordiala gratulaziun e tut il bien pigl avegnir admetta la direcziun.

■ ARRANSCHAMENTS

Mesjamna, 31-12-2003

Glion: 20.00 concert d'anniversari dil chor da cosacs digl Ural egl Institut s. Giusep.
Sursaiusa: 19.00 ir cun skis la notg a Chummenbühl.
Val: 09.00 tura cun calzers da neiv. Truffer Sport.
Vuorz: Program sch'ei neiva per affons: Trer candelas. Center Turistic.

Gievgia, 1-1-2004

Sursaiusa: 16.30 apéro da Daniev cun l'unioni da commerci e mistergners.

Venderdis, 2-1-2004

Breil: Program sch'ei neiva per affons: Suentermiezdi da film. Center Turistic.
Mustér: 20.30 kino «My life without me» naven da 6 onns, ella halla Cons.
Sursaiusa: 19.00 trer rudialas sin glatsch a Misanenga.
Tavanasa: 20.00 12. turnier da trer palis - 12. Darts-Challenge.

Sonda, 3-1-2004

Sagogn: 17.00 apéro da Daniev per hosps ed indigens cun divertiment musical sper la tegia dil Selva-Club. Selva-Club ed Uniu da traffic.

Dumengia, 4-1-2004

Tavanasa: 20.00 12. turnier da trer palis - 12. Darts-Challenge.